

GENEL BİLGİLER

Resmi Adı: Macaristan Cumhuriyeti

Başkenti: Budapeşte

Yüzölçümü: 93.030 km²

Coğrafi Konumu: Orta Avrupa (Komşuları:Avusturya, Slovenya, Hırvatistan, Sırbistan-Karabağ, Romanya, Ukrayna, Slovak Cumhuriyeti)

Nüfusu: 10 milyon (2004 tahmini)

Para Birimi: Forint (Ft) 28 Nisan 2005 kuru itibariyle 250.64Ft=1 Euro; 193.92Ft=1 Dolar

Resmi Dili: Macarca

Devlet Yapısı: Çoğulcu, parlamenter sisteme sahip Cumhuriyet (1949 Anayasası'na dayalı olup Ekim 1989'da değiştirilmiştir.)

Yasama Organı: Parlamento (386 Milletvekili)

Devlet Başkanı: Ferenc Madl (6 Haziran 2000)

Başbakan: Ferenc Gyurcsany (Ağustos 2004'de hükümetteki değişiklik ile başbakan Peter Medgyessy'in yerine geçmiştir.)

Hükümet: Merkez Sol, Çoğunluk Koalisyon Hükümeti (İktidardaki partiler: Macaristan Sosyalist Partisi (Parlamento'daki milletvekili sayısı 209) ile Hür Demokratlar Birliği Partisi (Parlamento'daki milletvekili sayısı 69)

Etnik Gruplar: Çingeneler (%4), Alman (%2.6), Sırp (%2), Slovak (%0.8), Romen (%0.7)

Dinler: Katolik, Ortodoks, Protestan, Musevi

Büyük Şehirleri: Budapeşte, Debrecen, Miskolc, Szeged, Pecs, Győr (nüfusa göre sıralı)

GENEL BAKIŞ

İktidardaki koalisyon ortağı Macaristan Sosyalist Partisi'nin yönetim kadrosunda, 2004 yılında büyük bir değişiklik yapılmasına rağmen bu partinin 2006 yılı ortalarına kadar hükümette kalacağı tahmin edilmektedir. Ancak, yapılan kamuoyu yoklamaları, 2006'da yapılacak genel seçimlerde Parti'nin oylarının düşeceğini göstermektedir. Bu da partinin yakın dönemde bütçe hedeflerini gerçekleştirilmesini zorlaştıracaktır.

2004 yılı sonunda %5.5'e inen enflasyonun, 2005 yılı ilk yarısında da düşmeye devam etmesi beklenmektedir. Ancak, 2005 ortalarına doğru Macar Parasının (forint) değer kaybetme olasılığı, enflasyondaki düşüşü yavaşlatacaktır. Sıkı para politikası uygulamasının devam etmesi beklenilmektedir. İhracattaki artış, büyüme hızının 2004 yılında % 3.9 oranında olmasını sağlayan önemli faktörlerdendir. Cari bütçe açığının ise 2005-2006 döneminde ortalama GSYİH'nin % 8'inin altında kalması beklenmektedir.

AB ekonomisinin olumsuz gelişmelerin Macaristan ekonomisine de yansması kaçınılmazdır. 2004 te % 3.9 olan büyüme hızının, 2005'de %3.7'ye gerilemesi beklenmektedir.

Vergi oranlarının azaltılması hükümetin gündemindedir. Gerek komşu ülkelerle rekabet, gerekse iktidarın 2006 Genel Seçim kaygısı bu reformu desteklemektedir. Ancak vergi oranlarının düşürülmesi kısa dönemde hükümetin zayıf ekonomik performansını daha da zayıflatacaktır.

Macaristan'ın 1 Mayıs 2004 tarihinde AB (Avrupa Birliği) üyesi olması ile ülkedeki mevzuat büyük ölçüde değişmiştir. Halen bir çok konuda yeni düzenlemelere gidilmekte, yapılan yeni değişikliklerin uygulaması ise yavaş ilerlemektedir. Mevzuatın karmaşık yapısı da yatırımcıları zor durumda bırakabilmektedir.

Macaristan, bölge ülkeleri arasında doğrudan yabancı yatırımı çekme konusunda en başarılı ülkelerin başında gelmektedir. Planlı ekonomiden serbest ekonomiye geçişi başarıyla gerçekleştiren Macaristan, ihracata önem vermiş ve ihracat artışı ülkede ekonomik büyümeyi sağlamıştır. 1995'de başlatılan özelleştirme programı ile kamu kurumları büyük oranda özelleştirilmiştir.

Macaristan'a yatırımı teşvik eden başlıca faktörler:

- Coğrafi konumu (Balkan ve Avrupa ülkeleri arasında koridor ülke olması)
- Ekonomik ve politik açıdan istikrarlı yapısı
- Nitelikli teknik işgücünün bulunması
- Yüksek üretkenliğe oranla düşük maliyet
- İleri teknolojik altyapısı ve lojistik yapısı
- AB üyesi olması ve AB standartlarında yatırım olanakları
- Düşük kurumlar vergisi

Macaristan'da otomotiv ve yan sanayi, elektronik, telekomünikasyon, bilgi teknolojisi ve inşaat ön plana çıkan sektörlerdir. Gıda'nın dış ticaretteki payı önemlidir. Hizmetler sektörü, GSYİH içinde en çok paya sahip olan sektördür.

Yüksek eğitim seviyesi yabancı yatırımcıyı, özellikle de yeni teknolojilerde faaliyet gösterenleri, Macaristan'a yöneltmektedir. Devletin eğitim harcamaları, GSYİH'nin ortalama % 5'i civarındadır. Üniversiteden mezun olan kişilerin sayısı her yıl % 30 artmaktadır. 6-16 yaş arası zorunlu eğitim dönemidir.

Ortalama yaşam süresi 72.4 ile OECD ülkeleri arasında en düşüklerden biridir ve nüfus giderek yaşlanmaktadır. (Türkiye'de ise bu oran 68.3'dir.) Çocuk ölüm oranının yüksek olması,

sağlık sisteminin de oldukça zayıf durumda olduğunu göstermektedir. Zira GSYİH'dan sağlığa ayrılan pay yetersizdir. Ancak yıllık ilaç tüketiminde Avrupa ülkeleri arasında Fransa'dan sonra ikinci en yüksek seviye Macaristan'dadır. İlaç sektöründe fiyat artışları devlet bütçesine de ağır yük getirmektedir. 2004'ün ilk yarısında, ilaç faturaları devlet sağlık harcamalarının %20'sini kapsamıştır.

Macaristan oldukça verimli topraklara sahiptir. Toprakların %63'ü tarım için kullanılmaktadır. Enerji ve hammadde kaynakları ise çok fazla değildir. Petrol ve doğal gaz kaynakları yerli talebin %20-25'ini karşılayacak seviyededir. Boksit ve kömür Macaristan'da bulunan doğal kaynaklardandır.

Ulaşım, telekomünikasyon ve internet bağlantıları konusunda altyapı çalışmaları sürmektedir. Telekomünikasyon ve internet hizmetleri artmaktadır ve kalite Avrupa seviyesine yaklaşmıştır. Karayolu ağlarına bakıldığında bazı yolların yeniden yapıldığı ve bu sayede iyi kalitede olduğu görülürken, diğer bölgelerde yollar eski ve elverişsizdir. Otoban yapımı ise altyapı alanında Macaristan'ın öncelikleri arasındadır. Şimdiye kadar sadece Budapeşte-Viyana arasında bir otoban yapılmıştır. 2000 yılında kabul edilen yedi yıllık yol yapım programı 15 yıla çıkartılmış ve çeşitli altyapı projelerini de kapsar hale getirilmiştir. Özellikle Avrupa ulaşım koridorunun parçası olmak için yol yapımlarına ağırlık verilmektedir. Budapeşte'den güneydoğu ve güneybatı yönlerine otoyol çalışmaları, Danube ve Tisza üzerinde köprüler ve şehirlerarası yol çalışmaları sürmektedir. Ülke içerisinde ticarete malların %73'ü karayolu, %17'si demiryolu aracılığı ile taşınmaktadır. Uluslararası ticaret ise %47 karayolu, %30 demiryolu ile yapılmaktadır. Nehir taşımacılığının hala belirli bir payı vardır. Ticarete havayolu kargo taşımacılığı çok düşük olsa da değerli mallar bu yolla taşınmaktadır. Yolcu taşımacılığında otobüs, demiryolu önemli olup özel taşıt sayısı hızla artmaktadır. Havayolu da hızla tercih edilen ulaşım yolu olmaktadır.

Dış İlişkiler

Macaristan, 1955'de Birleşmiş Milletler'e, 1982 yılında da IMF ve Dünya Bankası'na katılmıştır. 1973 yılında GATT üyeliği Macaristan'ı Dünya Ticaret Örgütü'nün kurucu üyelerinden yapmıştır. AB ile entegrasyon sürecinde ilk önce 1988 yılında Avrupa Topluluğu ile ticaret ve işbirliği anlaşması imzalamış, 1991 yılında da Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) kurucu üyelerinden olmuştur. Macaristan 1996'da OECD'ye, 1997 yılında da Uluslararası Enerji Ajansı'na katılmıştır.

Dış politikada en öncelikli konu, Avrupa-Atlantik Bölgesi ile entegrasyonu güçlendirmektir. Böylece, demokratik liberal piyasa ekonomisine sahip, saygın ve tam donanımlı bir üye olarak uluslararası sistemde yer almayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, 12 Mart 1999 yılında NATO üyesi olan Macaristan, 1998'de başlayan müzakereleri 2002 sonunda tamamlayarak 1 Mayıs 2004 tarihinde Avrupa Birliği'ne üye olmuştur. AB entegrasyonunun daha da derinleşmesini desteklemektedir. Avrupa Anayasası'nı onaylayan ikinci ülke olmuştur. Ancak AB içerisinde vergi yasalarının uyumlaştırılmasına karşı çıkmaktadır.

Macaristan bölgesel girişim ve işbirliklerinde de yer almaktadır. Visegrad İşbirliği bunlardan birisi olup Orta Avrupa kimliği oluşumunda bu işbirliğinin önemli rolü olmuştur. Özellikle bölgesel çaplı altyapı gelişimlerine önem vermektedir. Orta Avrupa Girişimi çerçevesinde ise ekonomi, bilgi teknolojisi, çevre, azınlıklar ve gençlik alanlarında işbirliğini desteklemektedir. İtalya, Macaristan, Slovenya ve Hırvatistan'ın yer aldığı Quadriaterale (Dörtlü Birlik) ise Güney Doğu Avrupa'da gelişimi desteklemektedir.

Orta Avrupa Serbest Ticaret Birliği (CEFTA) bölgesel işbirliği ve kalkınma açısından önemli bir girişimdir. Dış politikasında bu birliğe önem vermektedir. Sanayi ürünlerinde serbest dolaşımın sağlanmasının ardından, tarım ürünlerinde de kotaların kaldırılmasını desteklemektedir.

Ayrıca, serbest ticaret anlaşmalarını CEFTA dışındaki diğer ülkelerle de gerçekleştirmeyi hedeflemektedir.

EKONOMİ

1990 yılındaki rejim değişikliğini takiben Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri arasında serbest pazar ekonomisine geçişte en başarılı başlangıcı Macaristan yapmıştır. OECD ve Dünya Bankası'nın değerlendirmeleri, ülke ekonomisinin büyük ölçüde istikrarlı bir yapıya oturduğunu göstermektedir. Yabancı sermayeyi çekmek için gerekli düzenlemeleri hızla yapmış, düzenlemelerin uygulamada da başarılı olmasına özen göstermiş ve özelleştirme programlarına öncelik vermiştir. Böylece ekonomide geçiş başarı ile sağlamıştır. Bu program sayesinde Orta Avrupa'da gerçekleştirilen tüm yabancı sermaye yatırımlarının yarıya yakını Macaristan'da yapılmıştır. Macaristan ekonomisi bölgede, Çek Cumhuriyeti ve Polonya'dan sonra üçüncü büyük ekonomidir.

Dış ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesi ve AB ile uyumun hızlandırılması için Ekim 2001'de dış ekonomik ilişkiler stratejisini oluşturmuştur. Bu strateji temel olarak makro-ekonomik hedefleri belirlemiş olup AB ekonomisi ile entegrasyon, dış yatırımların ve ticaretin teşvikine öncelik vermektedir.

Temel Ekonomik Göstergeler	2003	2004
GSYİH (milyar USD)	82.8	103.1*
Büyüme Hızı (%)	3.0	3.9*
İşsizlik Oranı (%)	5.9	6.1*
Enflasyon Oranı (TÜFE) (%)	4.7	6.8
Cari Ödemeler Dengesi / GSYİH (%)	-8.9	-9.1
Dış Borç (milyar Dolar)	44.1*	55.8*
İhracat (milyar Dolar)	43.2	54.1*
İthalat (milyar Dolar)	46.6	57.2*
Ortalama Kur Değeri (Dolar/Dorint)	224.3Ft=1 Dolar	202.7Ft=1 Dolar

Kaynak: Economist Intelligence Unit (EIU) Ülke Raporu Şubat 2005; Ülke Raporu 2004

*EIU tahmini

Yıllar İtbari ile Göstergeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Nüfus (Milyon)	10.2	10.1	10.1	10.1	10.1	10.0*
GSYİH (Milyar dolar)	48	46.7	51.8	64.9	82.8	103.1*
GSYİH Büyüme (%)	4.2	5.2	3.8	3.5	3.0	3.9*
TÜFE (ortalama, %)	10	9.8	9.2	5.3	4.7	6.8
İhracat (Milyar dolar)	25.6	28.8	31.1	34.8	43.2	54.1*
İthalat (Milyar dolar)	27.8	31.7	33.3	36.9	46.6	57.1*
Döviz Rezervleri (Milyar dolar)	11	11.2	10.7	10.4	12.7	15.9
Toplam Dış Borç (Milyar dolar)	29.9	29.5	30.3	35.0	44.1*	55.8*
Dolar/Forint Kuru (Ortalama)	237.1	282.2	286.5	257.9	224.3	202.7

Kaynak: Economist Intelligence Unit Ülke Raporu, Şubat 2005; * EIU tahmini

GSYİH'nın sektörel dağılımına 2003 verileri ışığında bakıldığında, tarımın payının %3.3 ile çok düşük olduğu, buna karşılık sanayinin %32.5, servislerin ise %64.2 paya sahip olduğu görülmektedir. Bu oranlar Macaristan ekonomisinin hizmet sektörü ağırlıklı olduğunu göstermektedir. Tarımın GSYİH'daki payının çok düşük olmasına rağmen, 2001 nüfus sayımlarına göre, nüfusun %36'sı halen köylerde yaşamaktadır.

Diğer eski komünist ülkeler gibi toplu özelleştirme programı izlemek yerine, İngiliz sistemindeki gibi kuruluşları tek tek özelleştirme yöntemini benimsemiştir. Bu sistemde alıcılardan, bedelin belli bir kısmını nakit olarak ödemeleri istenmiştir. Ayrıca, yabancılara, özellikle stratejik yatırımcılara, çeşitli kolaylıklar sağlanarak, herhangi bir sınırlama getirilmemiştir.

1995 yılı Mayıs ayı içinde Parlamento, özelleştirme yasasını çıkarmış ve bir Özelleştirme Ajansı kurulmuştur. Yasa, tek tek özelleştirme yaklaşımının yanı sıra işçilerin çalıştıkları kurumların hisselerini almaları gibi olanaklar da getirmiştir. Başlangıçta Macaristan Özelleştirme İdaresi'ne 2000'e yakın kamu kurumu devredilmiştir. Bugün özelleştirme programı hemen hemen tamamlanmış, telekomünikasyon, gaz dağıtımı, elektrik, bankacılık ve sanayi sektörlerindeki devlet işletmeleri özelleştirilmiştir.

Hızlı özelleştirme politikası sonucunda günümüzde telekomünikasyon, banka ve medya sektörleri özel sektöre geçmiştir. Şu anda özel sektörün GSYİH'daki payı %80 civarında olup bölgedeki ülkeler arasında en yüksek orandır. Modernleşmede ve ticaretin eski Doğu Bloku ülkelerinden batıya yöneltilmesinde doğrudan yabancı yatırımların büyük etkisi olmuştur. Macaristan'a giren doğrudan yabancı yatırım miktarı 2003 sonunda kümülatif olarak 37.5 milyar doları bulmuştur. Kişi başına doğrudan yabancı yatırım miktarında Macaristan bölgede lider ülkedir. 1998'den bu yana toplamda ise Polonya öndedir. Özelleştirmelerin büyük ölçüde tamamlanmasından dolayı bundan sonraki yatırımların yeni oluşum (greenfield) özelliği olması beklenmektedir.

İmalat sanayindeki canlanma ile Macaristan, AB tedarik zinciri içerisinde parça üretimi ve düşük maliyetli montaj alanlarında yer almıştır.

Yüksek işsizlik oranı Macar ekonomisinin karakteristik özelliğidir. Yeni yatırımlar, yeni iş imkanları ve istihdam olanakları sağlasa da hassas sektörlerdeki iş kayıpları işsizlik seviyesini yüksek tutmaktadır. 2004 yılı itibarıyla işsizlik oranı %6.1'dir. İş kayıpları özellikle imalat sektöründe (özellikle de deri, tekstil ve konfeksiyon gibi alanlarda) yaşanmaktadır. Bunun da sebebi yerel ve küçük ölçekli sanayicilerin rekabet güçlerinin olmamasıdır. Tarım sektöründe de iş kayıpları benzer şekilde görülmüştür. Diğer taraftan yeni istihdamı sağlayan başlıca sektörler inşaat ve hizmet sektörleridir.

Orta Avrupa ülkeleri, yabancı sermayeyi ülkelerine çekmek amacıyla, kurumlar vergisi oranlarının düşüklüğünü vurgulamaktadırlar. Diğer yandan, gelir vergisi, dolaylı vergiler ve sosyal güvenlik oranları yüksektir. Macaristan'da kurumlar vergisi AB'deki en düşük oran olan %16 düzeyinde iken tüketim vergisinde bu oran %25'dir. Macaristan'da vergi gelirlerinin GSYİH'ya oranı %39.2'dir ve bu oran ile Fransa, Almanya ve Slovenya'dan sonra AB'de dördüncüdür. Bu oran İngiltere'den bile daha yüksektir.

Macar hükümeti 2010 yılında AB Ekonomik ve Parasal Birliği'ne girmeyi hedeflemektedir. AB'nin döviz kuru rejimine ise 2007'den önce girilmesi zor görülmektedir. Ancak bu hedeflerin tutturulması için mali borcun azaltılması gerekmektedir. Macaristan ihracatının yaklaşık %40'ının Almanya ve İtalya'ya yapıldığı düşünüldüğünde, AB Euro-zone bölgesindeki büyüme düşüşünün, Macaristan ihracatına olumsuz yansımaları muhtemeldir.

Dış Ticaret

Hızlı endüstriyel kalkınma ile ihracat ürün yapısı değişmiştir. Günümüzde makina ve ekipmanlar ihracat ve ithalatta başı çekmektedir. İhracattaki artışın, ekonomik gelişmede büyük etkisi olmuştur. 1992'ye kadar dış ticarete denge korunmuşsa da 1993'den itibaren dış ticaret dengesi olumsuz bir tablo çizmeye başlamıştır. Hükümetin 1995'de uygulamaya koyduğu istikrar programı, ithalatı kontrol altına almıştır. Bunun sayesinde dış ticaret açığı azalmıştır. Ancak 2000'den itibaren yine artmıştır. Irak'taki operasyonla artan enerji ve

hammadde fiyatları ve AB ekonomisindeki yavaşlama açığının yeniden artmasına neden olmuştur.

Macaristan, bölgedeki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında ticarete liberalleşmeye erken başlamış ve daha hızlı ilerlemiştir.

**Ülke Gruplarına Göre Macaristan Dış Ticaretinin Dağılımı
(Ocak-Kasım 2004)**

	İHRACAT (milyon Euro)	%	İTHALAT (milyon Euro)	%
AB-25	31,965	79.5	32,087	72.5
AB-dışı	8,239	20.5	12,172	27.5
Toplam	40,204	100.0	44,259	100.0
AB-15	28,573	71.0	28,036	63.3
Yeni AB üyeleri	3,392	8.4	4,051	9.2
Diğer Avrupa ülkeleri	4,763	11.8	5,098	11.5
Asya	1,759	4.4	6,072	13.7
Kuzey-Güney Amerika	1,442	3.6	944	2.1
OECD	33,274	82.8	34,530	78.0

Kaynak: EIU Ülke Raporu, Şubat 2005

Macaristan Dış Ticaretinin Yıllar İtibariyle Gelişimi

Milyar Dolar	1999	2000	2001	2002	2003
İhracat	25.0	28.0	30.5	34.3	42.5
İthalat	28.0	32.1	33.7	37.6	47.5
Denge	-3.0	-3.9	-3.2	-3.3	-5.0
Hacim	53.0	60.1	64.2	71.9	90.0

Kaynak: Macaristan İstatistik Ofisi

Temel İhracat Ürünleri (2003)	%	Temel İthalat Ürünleri (2003)	%
Makine, Ekipman	60.2	Makine, Ekipman	51.4
Diğer imalat sanayi ürünleri	28.5	Diğer imalat sanayi ürünleri	35.5
Gıda	6.5	Yakıt, elektrik	7.7
Hammadde	2.0	Gıda	3.1
Yakıt, elektrik	1.6	Hammadde	2.2

İhracat Yapılan Başlıca Ülkeler (2003)	%	İthalat Yapılan Başlıca Ülkeler (2003)	%
Almanya	33.9	Almanya	24.5
Avusturya	8.1	İtalya	7.1
İtalya	5.8	Çin	6.9
Fransa	5.6	Avusturya	6.3
İngiltere	4.6	Rusya	6.2
Hollanda	4.1	Fransa	4.8
İsveç	3.2	Japonya	4.2

İhracatının büyük çoğunluğu AB ülkeleri ile olan Macaristan'da 2003 yılında ihracatın GSYİH'daki payı %52 iken ithalatın payı %56 olmuştur. İthalat sanayileşme ile orantılı olarak çok daha hızlı artmaktadır.

Macaristan'ın dış ticarete en önemli ortağı Almanya'dır. Yukarıdaki istatistiklerde de görüldüğü üzere 2003 yılında, ihracatın üçte biri ve ithalatın dörtte biri Almanya ile yapılmıştır. Avusturya ve İtalya diğer önemli ticaret partnerleridir. Rusya'nın ise özel bir yeri olup Macaristan dış ticaretindeki payı petrol fiyatlarına göre değişmektedir. 2003 yılında Çin ithalat açısından öne çıkan ülkelerden olmuştur. Bunda Asya ve Çin firmalarının elektronik sektöründe Macaristan'ı üretim için tercih etmelerinin sonucunda Çin'den girdi alımlarının önemi büyüktür.

İhracat ürünlerinde makina ve ekipmanlar, otomobil parçaları, hazır giyim ve aksesuarlar ön plana çıkmaktadır. Gıda, ihracatta önemli bir paya sahiptir, ancak toplam ihracattaki payı düşüş göstermektedir.

Yabancı Yatırımlar

Macaristan, bölge ülkeleri arasında doğrudan yabancı yatırımları çeken başlıca ülkelerden biri olmuştur. Yabancı sermayeli yaklaşık 25.000 firma Macaristan'da faaliyet göstermektedir. Ve yabancı sermayeli firmaların üretimi GSYİH içinde %32 paya sahiptir.

Yabancı yatırımı ülkeye çeken faktörlerden birisi girişimciye sağlanan 15 yıla kadar varan vergi indirimleridir. IMF, Macaristan'ın, "greenfield" projeleri için vergi ve ithalat gümrük indirimleri açısından bölgede en fazla indirimi sağlayan ülke olduğunu belirtmiştir.

Macaristan aynı zamanda oldukça liberal bir yabancı sermaye politikası izlemektedir. Örneğin;

- Yabancı yatırımlar için asgari yatırım miktarı şartı yoktur.
- Yatırımcılar tarafından sahip olunacak sermaye yüzdesi konusunda bir sınırlama bulunmamaktadır.
- Macar vatandaşı olmayanlar yönetim kurulunda üye olabilmekte, yönetimde yer alabilmektedir.
- Yabancı yatırımların tescilinde ayrı özel bir onay veya yasal işlem uygulanmamaktadır.

2003 yılı, Macaristan'daki yabancı yatırımlar için son altın yıl olmuştur. Çünkü ülkenin AB üyeliği ile birlikte yabancı yatırımı çekmek için kullanılan doğrudan teşvik, off-shore desteği ve vergi avantajları gibi uygulamalar kaldırılmıştır. Yatırımcılar, bundan böyle, AB mevzuatı ile uyumlu teşviklerden yararlanabilecektir.

2004 yılı itibariyle kurumlar vergisi oranı %18'den %16'ya düşürülmüştür. 2004-2007 yılında Macaristan, eğitim ve AR-GE maliyetlerini azaltarak ve kalkınmaya yönelik programlar uygulayarak yabancı sermayeyi çekmeye devam etmeyi planlamaktadır. AB fonlarının yabancı yatırımcıyı çekmekte bir faktör olacağı düşünülebilir.

Serbest piyasa ekonomisine geçişte kaydettiği başarılı ve istikrarlı gelişme ve liberal altyapının hızla oluşturulması yabancı sermaye yatırımlarını teşvik etmiştir. Yabancı sermaye hareketlerine bakıldığında, aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, 1995'de 3.5 milyar Euro civarındaki yabancı sermaye, 2001'de 1 milyar seviyesine düşmüş; 2003'te tekrar ivme kazanarak 1.4 milyar Euro'ya yükselmiştir. Yabancı sermaye hareketlerindeki bu dalgalanmanın başlıca sebeplerinden birisi ülkedeki özelleştirme programıdır.

Yabancı Sermaye Yıllık Girişler (Milyon Euro)

1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1,142	2,039	966	3,576	1,497	1,653	1,302	1,592	1,519	1,098	1,281	1,494

Kaynak: Macaristan Yatırımları ve Ticareti Geliştirme Ajansı (ITDH)

Macaristan'a gelen doğrudan yabancı sermaye girişlerinde ilk dört ülke şunlardır;

Almanya	% 34
Hollanda	% 15
ABD	% 9
Fransa	% 6

Macaristan'a gelen doğrudan yabancı yatırımın %90'ından fazlası AB ülkeleri kaynaklıdır. İtalya, Belçika ve Japonya diğer yatırımcı ülkeler arasında sayılabilir.

Macaristan'ın bir dezavantajı ise işçilik maliyetinin diğer Baltık ülkeleri ve Rusya ile karşılaştırıldığında ucuz olmayışıdır. Buna karşılık göreceli olarak ucuz olan nitelikli işgücü yabancı firmaları özellikle AR-GE, telekomünikasyon, bilişim, teknoloji alanlarında bu ülkede yatırım yapmaya yöneltmektedir.

Macaristan, sosyalist dönemden bu yana eğitim ve teknolojiye önem verdiği için kalifiye eleman konusunda bölgede önemli yere sahiptir. Uluslararası arenada ün yapmış bilişimci, fizikçi, mühendis ve biyoteknoloji uzmanları bulunmaktadır. Bilgisayar sektörünün gözdesi olan Budapeşte'nin 13. semti "Silicon Buda" olarak adlandırılmaktadır.

Macaristan'ın coğrafi konumu dolayısıyla Orta Avrupa ve Balkan ülkelerinin kesiştiği noktada bulunması, bu ülkenin koridor, geçiş yolu vasfını yaratmıştır. Bu bağlamda ülkenin lojistik alanda gelecek dönemde daha fazla önem kazanması ve AB fonlarını ulaşım ve altyapı alanlarında kullanması beklenilmektedir.

Yatırımlar özellikle imalat, taahhüt (inşaat), altyapı projeleri ve hizmetler sektörlerinde yoğunlaşmıştır. Kalifiye işgücünün yüksek olması ileri teknoloji (high-tech) alanında yatırımları Macaristan'a çekmektedir. Doğrudan yabancı yatırımların yaklaşık %50'si imalat sektöründe yapılmıştır. İmalat sektörü içinde de özellikle otomotiv, yedek parça ve yan sanayi, kimya ve gıda endüstrileri, elektrik-elektronik makina ürünleri üretimi ve telekomünikasyon başı çekmiştir. Ülkenin kuzey bölgesi sanayi faaliyetlerinin canlandığı bölge olmuştur. Zira Macaristan'ın kuzey bölgesi işgücü açısından zengindir ve ulaşım imkanları nispeten daha gelişmiştir. Bölgedeki yeni büyük ölçekli yatırımlara örnek olarak İsveçli Electrolux firmasının yeni buzdolabı fabrikası, Fransız Michelin firmasının lastik üretim işletmesi verilebilir.

Doğrudan Yabancı Yatırımların Sektörel Dağılımı

İmalat	% 46
Emlak, Hizmetler	% 12
Ticaret ve Tamir	% 11
Ulaşım, Telekom, Depolama ve Posta	% 10
Finans	% 10
Enerji	% 5
Diğer	% 6

Kaynak: Macaristan Ulusal Bankası

Audi ve Suzuki, motorlarını ve yeni modellerini Macaristan'da geliştirmektedir. General Motors Opel üzerinden ülkeye 1990-2004 döneminde yaklaşık 500 milyon Euro yatırım yapmış, Orta ve Doğu Avrupa'daki merkezini Macaristan'a taşımıştır.

Alcoa, BAT, Avis, Exxon Mobil, GE Electric, Diageo ve IBM Macaristan'da finans merkezleri kuran yabancı firmalardan başlıcalarıdır. Bir çok yabancı firma Macaristan'ı AR-GE merkezleri olarak belirlemişlerdir. Bunlar arasında Bosch, Zenon, Electrolux, IBM, Novartis, Astra Zeneca, Siemens, Nokia, Philips ve Ericsson sayılabilir. Renault-Nissan, Porsche, Velder AG ve Rynart

ise Macaristan'da lojistik merkez kuran firmalardandır. GE Hungary, Hewlett Packard, ING ve General Motors firmaları Macaristan'ı bölgesel çağrı merkezi olarak seçmiştir.

Buna karşın yabancıların tarım arazisi alması yasaklanmıştır. Savunma sanayi, ulaşım, telekomünikasyon, boru hatları, elektrik üretimi ve kumar gibi bazı alanlarda yabancı yatırımlar belli şartlar altında yapılabilmektedir. Banka, sigortacılık gibi bazı alanlardaki büyük yatırımlar da devlet onayına bağlıdır.

BAŞLICA SEKTÖRLER

Otomotiv Sanayi: Yabancı yatırımcılar için çok önemli bir alan olan otomotiv sektörü sanayi çıktılarının %14'ünü kapsamaktadır. Audi Hungaria ve Magyar Suzuki iki büyük yatırımdır. Ülkenin en büyük ihracatçısı olan Audi Hungaria, 1994'den beri Alman Volkswagen grubunun motor ihtiyacını karşılamaktadır. Opel Hungary ise daha önceleri yolcu araçları (binek arabaları) üretirken şu anda yan sanayi ve yedek parça üzerine çalışmaktadır. Ticari araç üretimi açısından da Macaristan önemli bir ülkedir.

Audi işgücü maliyetlerindeki artışın Macaristan'ı bölgede dezavantajlı konuma soktuğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, artık büyük işgücü potansiyeli kalmadığından, büyük ölçekli olan yeni yatırımlar için otomotiv üreticileri Slovak Cumhuriyeti, Polonya gibi işsizlik oranının daha yüksek olduğu ülkeleri tercih etmektedirler.

Otomobil üretiminin %90'ı ihraç edilmektedir. AB en büyük pazardır. Otomotiv üretiminin imalat sanayindeki payı %15, imalat ürünlerinin ihracatındaki payı ise %22'dir. Toplam 117 yabancı firma, 3.2 milyar Euro doğrudan yabancı yatırım miktarı ile bu sektörde faaliyet göstermektedir. Dünyanın en büyük 30 otomobil üreticisinden 13'ünün Macaristan'da üretim üsleri bulunmaktadır. GM Opel, Suzuki, Audi, Daewoo-MGM, Visteon, Bosch, Knorr-Bremse, Denso, Delphi Calsonic, Delphi-Packard, Mitsuba, Delco Remy, U-Shin, Valeo, Diamond Electric, Musashi ve Stanley Electric bu sektörde faaliyet gösteren başlıca firmalardır.

Kimya ve İlaç Sanayi: Macaristan'da komünist dönemden kalma bir ilaç sanayi bulunmaktadır. İlaç firmaları AR-GE çalışmalarını kendileri yürütmektedir. Ancak küçük çaplı olan bu araştırmalar yeni bir ilaç üretmek için yeterli değildir. Batı firmaları ile rekabet, yerli firmaların pazar paylarını %40 civarında azaltmıştır. Diğer taraftan pazarın açılması, başarılı üreticiler için zengin ihracat olanakları sağlamıştır. Patentli düşük maliyetli bileşenlerin lisanslı imalatı için ve yüksek kalitede ilaçların yerine geçecek markalı jenerik ilaçların üretimi için Macaristan cazip bulunmaktadır. Richter Gedeon, yabancı ortaklı olmayan tek ve en büyük ilaç üreticisidir ve Rus pazarına ilaç sağlamaktadır. Ayrıca, ilaç katkı maddeleri üretimiyle Amerikan ve Japon pazarlarına ihracat yapmaktadır.

Kimya sanayi de önemli bir sektör olup BorsodChem ve petrol ve gaz şirketi MOL'a bağlı olan TVK iki büyük şirkettir. Her iki şirket de Avrupa pazarında önemli yer edinmiş durumdadırlar.

Bilgi Teknolojisi (IT) : Göreceli olarak ucuz olan teknik anlamda nitelikli işgücü, bu alanda Macaristan'ın Avrupa'nın önemli elektronik ve yazılım firmalarını ülkeye çekmesini sağlamıştır. Mobil telefon üretiminde Avrupa imalat merkezlerinden biri haline gelmiştir. Finlandiyalı Nokia ülkedeki önemli yatırımcılardandır. Nokia, Budapeşte'yi Finlandiya dışında en büyük yazılım geliştirme merkezi olarak seçmiştir. IT üretiminin yaklaşık %95'i ihraç edilmektedir.

Diğer taraftan, artan işgücü maliyetleri ve Macar parası forint'in değişkenliği rekabet edebilirlik konusunda kaygıları arttırmıştır. Microsoft Xbox üretimini Macaristan'dan Çin'e taşıma; IBM de hard disk fabrikasını kapatma kararı almıştır. Ancak buna karşılık Çin dahil olmak üzere artan sayıda Asya firması, Avrupa pazarına kolay giriş için, bazı elektronik aletlerin üretimini Macaristan'a kaydırma sinyalleri vermektedir.

Macaristan'da 470 tane elektronik ve optik alet üreten yabancı firma, toplam 2.7 milyar Euro doğrudan yabancı yatırım miktarı ile faaliyet göstermektedir. Elektronik parça üretimi alanında Macaristan'da faaliyette bulunan başlıca yabancı firmalar GE Hungary, Philips, Flextronics, Samsung, Sony, TDK, Nokia, Siemens, Aikawa, Clarion, SANYO, Jabil, Ericsson, Mitsuba, Shinwa, Alpinei Hitachi, Elcoteq, Sanshin, SCI, Zollner, Continental Temic ve Videoton'dur.

Telekomünikasyon : Macar telekomünikasyon sektörü yeni fiyatlandırma politikaları ve rekabet baskısı ile şekillenmektedir. Gerek sabit telefon hatları gerekse mobil telefon sektöründeki pazarın hızla gelişmesi üreticileri kar marjlarına odaklandırmıştır. Telekomünikasyon alanı Macaristan'da en çok yatırım yapılan alanlardan biridir. 6 milyar dolar üzerinde yatırım telekomünikasyon altyapısı için yapılmıştır, bunun büyük çoğunluğu yabancı yatırımdır. Şu anda Macaristan, bölgedeki en iyi telekom sistemine sahip ülkelerden birisidir. Telekom alanında en önde giden, piyasayı kontrol eden Matav, Deutsche Telekom'a bağlıdır. Matav, sabit telefon hatları yanı sıra yan kuruluşu T-Mobile ile mobil telefonda, ve diğer yan kuruluşu Axelero ile internet alanında sektör lideri konumundadır. Rekabet, özellikle mobil telefonlarda ve şirketler için sabit hatlarda tarifelerin inmesini sağlamıştır. İsveç firması Tele2, Macaristan pazarına giriş yapan bir diğer yabancı firmadır. Matav, pazarın büyük çoğunluğunu elinde tuttuğundan pazarı yönlendiren firmadır. Mobil telefon sektöründeki firmalar GPRS, WAP gibi hizmetleri sağlamaktadır. Üçüncü jenerasyon (3G) sistemine geçiş için T-Mobile, Norveç orijinli Pannon GSM ve İngiliz Vodafone firmalarına lisans sağlanmıştır.

Enerji : Macaristan, enerji ihtiyacının yarısından fazlasını ithal etmektedir. AB gaz direktifi gereğince gaz pazarı ev kullanımı haricindeki diğer tüketiciler için 2004 başında liberalleştirilmiştir. Böylece tüketiciler istedikleri üreticiden gazı satın alabilmektedirler. Enerji kaynakları çeşitliliği az olup enerjinin % 80'i Rusya'dan sağlanmaktadır; bu da rekabet gücünü azaltmaktadır. AB direktifleri dahilinde, elektrik pazarını ev tüketimi haricindeki tüm tüketiciler için liberalleştirilmiştir. Özelleştirmeler sonucunda şu anda enerji üretim ve dağıtımını yabancı yatırımcıların elindedir. Yine de devlet yönetimindeki elektrik kurumu pazarın önemli kısmını elinde tutmaktadır. Pazardaki zorluklar ve gelecek dönemdeki fiyatların belirsizliği Macar enerji pazarının yapılanmasını zorlaştırmaktadır.

Tarım : Macaristan ılımlı iklimi ve verimli toprakları ile tarım için elverişli bir ülkedir. Genelde tarım ürünleri açısından kendi kendine yetebilen ülke konumundadır. Tarım alanında ihracat, ithalatın üzerinde seyretmektedir. Sosyalist bloğun çöküşü sonrası geçiş döneminde tarımın ihmal edilmesi nedeniyle endüstriyel boyutta gelişmiş tarımda ileri gidilememiştir. Verim ve üretim teknikleri açısından ilerleme kaydedilememiştir. Ancak 2000 yılından sonra devlet programları ve AB üyeliği ile tarım alanında yatırımlar ve projeler desteklenmeye başlanmıştır. Aslında AB üyeliği tarım için yeni bir şok etkisi yaratmıştır. Zira AB üyeliği ile tarım alanında koruma amaçlı gümrükler kaldırılmış, AB ülkelerinden tarım ürünleri iç pazara girmeye başlamıştır. Ayrıca, AB Ortak Tarım Politikası kapsamında devlet teşvikleri de revize edilmiştir. Modern teknoloji ile işletilen çiftliklerin olmasına rağmen verimlilik ortalaması AB seviyesinin altındadır. 121 büyük devlet çiftliği özelleştirme programı içerisindedir. Tarım arazisi, ülke yüzölçümünün %63'ünü kapsamaktadır. Verimli toprakların % 86'sı özel işletmelerin elindedir. Macaristan AB ile yaptığı anlaşma sonucunda Macaristan tarım arazilerinin diğer AB vatandaşlarına satışına izin veren yasayı yedi yıl sonra yürürlüğe sokacaktır. Bir başka deyişle, 2011 yılına kadar diğer AB üyesi ülkelerden şahıslar veya firmalar Macaristan'dan tarım arazisi satın alamayacaktır. Buğday, arpa, mısır, ayçiçeği, şekerpancarı, çeşitli sebze ve meyvalar başlıca tarım ürünleri arasındadır. Hayvancılık ve mandıracılık da önemli ölçüde yapılmaktadır. Macar üreticiler, özellikle tahıllar, yağlı tohumlar ve sığırcılık alanlarında AB pazarında etkili olacaktır.

Madencilik : Boksit haricinde Macaristan'da önemli bir yer altı kaynağı bulunmamaktadır. Madencilik ürünleri gitgide azalmaktadır. Enerji sektöründe ekstraksiyon faaliyetleri daha dinamikdir.

İnşaat : İnşaat sanayi devlet ihalelerine ve politikalarına bağımlı haldedir. İpotek sistemi ile ilgili devlet programı ile beraber 2001-2003 döneminde ev inşaatında büyük artış olmuştur. İpotek kredilerinin azaltılmasına ve yüksek faiz oranlarına rağmen pazar halen büyümektedir. Bunda düşük faizli euro, isviçre frangı gibi yabancı para birimleri ile verilen krediler de etkili olmuştur. İnşaat sektörünü hareketlendiren bir diğer faktör ise otoyol yapım çalışmalarıdır. Devletin altyapı çalışmalarına verdiği önem, inşaat sektörü portföyünü canlı tutmaktadır.

Finansal Hizmetler, Bankacılık: Geniş özelleştirme faaliyetleri, büyük yabancı ortakları bu sektöre sokmuştur. Finans sektöründe Macaristan, bölgenin en gelişmişlerinden birisidir. Bu alanda rekabetin çok fazla olması hizmetin daha kaliteli olmasını sağlamaktadır. Büyüyen telefon ve internet bankacılığı konsolidasyonları arttırmakta, kullanılmayan şubelerin kapatılmasını getirmektedir. En son yapılan konsolidasyon ile Avusturyalı Erste Bank, 2003 yılında devlet bankası Postabank'ı yaklaşık 400 milyon Euro'ya satın almıştır. Şu anda Macaristan'da 31 banka ve beş uzmanlaşmış finans kurumu bulunmasına rağmen, sektör faaliyetlerinin büyük kısmı on bankada toplanmıştır. Bu da ileride daha fazla konsolidasyona gidilerek pazardaki küçük oyuncuların büyük bankalarca satın alınabileceğini göstermektedir.

Macar bankacılık sektörü karlılık oranında etkileyici bir seviyeye ulaşmıştır. 2003 yılında sektör, vergi öncesi karda yaklaşık 960 milyon dolar kazanmıştır. Büyümedeki önemli faktörlerden birisi ipotekli konut kredileri sistemidir. Postabank'ın satışı ve Konzumbank'ın Macar Dış Ticaret Bankası tarafından satın alınması ile bankacılık sektöründeki özelleştirme büyük oranda tamamlanmıştır. OECD Macaristan banka sektöründeki karların yüksekliğini eleştirmektedir.

Sigortacılık alanında da yabancı şirketlerin büyük katılımı bulunmaktadır. Alman Allianz firmasına bağlı olan Hungaria en büyük sigorta şirkettir. İtalyan Generali de sektörde önemli paya sahiptir. Sektörde yoğunlaşma fazla olup 2003 yılında sektörün beş büyük firması sektör gelirinin %78'ini kapsamıştır.

Turizm: 2003 yılı itibariyle turizmin GSYİH'daki payı % 4 civarındadır. Macar parası Forint'in değerli olması ve yüksek gelir, daha fazla Macar'ın yurtdışına seyahat etmesini sağlamıştır. Yurtdışı seyahati yapan Macarların oranı gitgide artmaktadır. Macar hükümeti ve seyahat acentaları, daha yüksek gelirli Avrupalıları ülkeye çekmeye çalışmaktadır. Modern otellerin, konferans turizmi için gerekli altyapısının olması ve uygun fiyatları ile Budapeşte uluslararası konferansların yapıldığı bir yer haline gelmiştir. Hükümet, turizm konusunda yeni yatırımlar ile sektörü kalkındırma planlamaktadır.

TÜRKİYE – MACARİSTAN EKONOMİK İLİŞKİLERİ

1998 yılında yürürlüğe giren Türkiye-Macaristan Serbest Ticaret Anlaşması ile 2001 yılı itibariyle iki ülke arasındaki sanayi ürünleri ticareti tamamen liberalize edilmiştir. 2001 yılı sonrasında ikili dış ticaret hacmi üç katı artış kaydederek 2004 yılı sonunda 1 milyar dolara ulaşmıştır. Dış ticaret hacmindeki artış ağırlıklı olarak Macaristan lehine seyrini sürdürmektedir.

Macaristan'ın 1 Mayıs 2004 tarihinde gerçekleşen AB üyeliği sonrasında, ilişkiler AB yükümlülükleri kapsamında Gümrük Birliği çerçevesinde yürütülmeye başlanmıştır. Gümrük Birliği uygulamaları ile iki ülke arasındaki Serbest Ticaret Anlaşması feshedilmiştir.

Macaristan, Türkiye'nin ihracat yaptığı başlıca pazarlar arasında 34'ncü sırada yer almaktadır. Bu ülkeye yapılan ihracat genel içinde binde 5'lik bir paya sahiptir.

Toplam ithalatımızda Macaristan'ın payı ise 2004'de binde 5 iken 2005 ilk göstergelerine göre binde 6 civarındadır.

Türkiye'nin toplam ithalat ve ihracatında Macaristan'ın payının binde 5 dolayında olması, ikili dış ticaret rakamlarının mevcut potansiyeli yansıtmadığını göstermektedir.

Türkiye-Macaristan Dış Ticareti (1000 \$)

	İhracat	İthalat	X /M	Denge	Hacim
1992	26,961	97,117	0.28	- 70,156	124,078
1993	37,507	86,684	0.43	- 49,177	124,191
1994	58,280	55,462	1.05	2,818	113,742
1995	159,709	69,904	2.28	89,805	229,613
1996	102,632	94,319	1.09	8,313	196,951
1997	133,966	106,514	1.26	27,452	240,480
1998	113,463	152,389	0.74	- 38,927	265,852
1999	121,919	94,997	1.28	26,922	216,916
2000	109,843	215,599	0.51	- 105,756	325,442
2001	170,205	186,480	0.91	- 16,275	356,685
2002	192,817	320,584	0.60	- 127,767	513,401
2003	282,196	409,426	0.69	- 127,230	691,622
2004	348,742	704,117	0.49	-355,375	1,052,859
2005*	53,179	89,306	0.59	-36,127	142,485

*Ocak – Şubat Dönemi

Kaynak : DTM, DİE

Yukarıdaki tabloda dış ticaret hacmine bakıldığında dış ticaret açığının her yıl Türkiye aleyhine arttığı gözlenmektedir.

Aşağıdaki 2003 ve 2004 yılı verilerine bakıldığında Türkiye'nin Macaristan'a ihracatında başlıca kalemleri otomotiv ve yan sanayi, elektrikli makinalar, hava taşıtları, kazanlar, makinalar, demir-çelik eşya, plastikler, örme giyim eşyası ve pamuk oluşturmaktadır.

Türkiye'nin ithal ettiği ürünlerde ise elektrikli makinalar, plastikler, kazanlar, makinalar, organik ve inorganik kimyasallar ve otomotiv ve yan sanayi ürünleri başlıca kalemlerdir.

2003 Yılı İtibariyle Başlıca Ticaret Maddeleri (Bin Dolar)

İHRACAT			İTHALAT		
FASIL	TUTAR	%	FASIL	TUTAR	%
Otomotiv ve yan sanayi	96,289	34.1	Elektrikli Makinalar	204,894	50.0
Elektrikli Makinalar	40,349	14.3	Plastikler	55,939	13.7
Kazanlar, Makinalar	20,445	7.2	Kazanlar, Makinalar	46,375	11.3
Demir-Çelik Eşya	11,826	4.2	Hububat	23,796	5.8
Sentetik Suni Filamentler	7,324	2.6	Organik Kimyasallar	14,022	3.4
Plastikler	6,931	2.5	Kağıt-Karton	11,596	2.8
Pamuk	6,322	2.2	Otomotiv ve Yan Sanayi	10,756	2.6
Yenilen Meyvalar	6,213	2.2	Optik Aletler	5,330	1.2
Özel Dokunmuş Mensucat	6,066	2.1	Demir-Çelik	5,070	1.2
Örme Giyim Eşyası	6,028	2.1	İnorganik Kimyasallar	4,865	1.2
Diğer	74,403	26.4	Diğer	26,784	6.5
TOPLAM	282,196	100.0	TOPLAM	409,426	100.0

Kaynak: T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı

2004 Yılı İtibariyle Başlıca Dış Ticaret Maddeleri (Bin Dolar)

İHRACAT			İTHALAT		
FASIL	TUTAR	%	FASIL	TUTAR	%
Otomotiv ve yan sanayi	86,609	24.8	Elektrikli Makinalar	424,254	60.3
Elektrikli Makinalar	38,470	11.0	Plastikler	92,702	13.2
Hava Taşıtları	31,008	8.8	Kazanlar, Makinalar	70,011	9.9
Kazanlar, Makinalar	25,508	7.3	Otomotiv ve Yan Sanayi	22,882	3.3
Demir-Çelik Eşya	13,982	4.0	Organik Kimyasallar	17,493	2.4
Plastikler	12,077	3.4	Hububat	15,643	2.2
Örme Giyim Eşyası	11,968	3.4	Kağıt-Karton	9,785	1.4
Pamuk	10,737	3.0	Demir-Çelik	7,151	1.0
Kıymetli Taşlar, Metaller	10,281	2.9	İnorganik Kimyasallar	7,058	1.0
Sentetik Suni Filamentler	9,638	2.7	Optik Aletler	6,573	0.9
Diğer	98,465	28.7	Diğer	30,565	4.4
TOPLAM	348,743	100.0	TOPLAM	704,117	100.0

Kaynak: T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı

Yatırım İlişkileri**Macaristan'daki Türk Yatırımları**

Macaristan'a yabancı sermaye girişi fazla olmasına karşın toplamda Türk-Macar ortak yatırımlarının fazla bir payı bulunmamaktadır. Macaristan'daki Türk yatırımlarının 40 milyon dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir. 200-250 Türk firması Macaristan ile ekonomik ilişkiler içerisindedir. İlişkiler büyük ölçüde ticaret üzerinde yoğunlaşmıştır. Sektör açısından da hizmetler sektörü ön plandadır. Üretime dönük yatırımlar ise oldukça azdır.

Macaristan'da Yatırım Yapan Türk Firmalarından Örnekler:

- İHLAS Endüstri Ürünleri ve Dış Ticaret A.Ş. tarafından Budapeşte'de gerçekleştirilen İstanbul Trade Center faaliyete girmiştir.
- İzmit'te yerleşik Bayramlar Holding'in Macaristan'da boya sanayi alanında bir yatırımı bulunmaktadır.

Baykan Otogaz Ltd., Polilas A.Ş. ve Aunde Teknik A.Ş. otomotiv sektöründe, Pulver A.Ş. kimya sanayinde, Unip Ltd. tekstil sektöründe, Egeseramik seramik ve sıhhi tesisat ve Türkiye Halk Bankası bankacılık sektöründe Macaristan'da faaliyet gösteren diğer Türk firmalarındandır.

Türkiye'deki Macaristan Sermayeli Yatırımlar:

2003 yılı itibariyle Türkiye'de, Macaristan sermayeli 6 firma faaliyet göstermektedir. Ticaret, cam sanayi, enerji, imalat sanayi, uluslararası taşımacılık ve turizm (restoran) alanlarında faaliyet gösteren bu firmaların toplam yabancı sermaye tutarları 1.2 milyon YTL'dir.

Eximbank Desteği:

Eximbank kredileri sağlanması için Türk Eximbank ile Macaristan Merkez Bankası arasında 1991 yılında 50 milyon dolarlık kredi anlaşması imzalanmış olmasına rağmen elverişsiz kredi şartlarından ötürü yeterli kullanım sağlanamadan kullanım dönemi sona ermiştir. Uygun

koşullara sahip bir kredi hattının Türk firmalarının Macaristan'da yatırım ve taahhüt yapmasını teşvik edecek şekilde tahsis edilmesinde yarar vardır.

İşbirliği İmkanları

Madencilik, metalurji ürünleri, mühendislik-enerji, bankacılık, tarım, ulaşım, demiryolu taşıt ve ekipmanları, sağlık, tekstil, deri, motorlu taşıtlar, turizm, otel inşası, altyapı projelerinde işbirliği imkanları mevcuttur. Macar firmalar ise, Türkiye'deki enerji projeleri ile yakından ilgilenmektedirler.

Otomotiv sektörü işbirliği yapılabilecek alanlardan birisidir. Her iki ülkenin bu konudaki tecrübesi dikkate alınarak ana ve yan sanayii alanında tamamlayıcılık esaslı işbirliği imkanları değerlendirilmelidir.

Mühendislik projeleri ve enerji alanında işbirliği olanakları dikkate alınmalıdır. Macar Transelektro firması Kangal, Çatalağzı, Trakya, Kıbrıs (Girne) Termik Santralleri'nin inşasında yer almıştır. 1995'li yıllarda Macaristan ve Türkiye arasında termik santrallerin inşasında kazanılan bu ortak çalışma deneyimi yeni çevre teknolojileri ile uyumlu olarak her iki ülke ve 3.ncü ülkelerdeki projelerde işbirliği imkanları yaratabilir.

2000 yılında kabul edilen yol yapım programı ve çeşitli altyapı projeleri firmalarımıza bu alanda çalışma yapma olanağı sunmaktadır.

Turizm sektöründe de gerek otel, tesis inşası alanında gerekse karşılıklı daha fazla turist ziyaretleri konusunda temasların artırılmasında yarar bulunmaktadır.

İki ülke arasında tesis edilen işbirliği çalışmaları örnekleri :

- TEPE Savunma ve Güvenlik Sistemleri A.Ş., Macaristan Sivil Savunma Teşkilatı'nda Arama-kurtarma Ekibi eğitimi konusunda hizmet vermiştir. LANDIMEX firması ile savunma sanayi teknoloji transferine yönelik işbirliği gerçekleştirmiştir.
- ENKA İnşaat ve Sanayi A.Ş tarafından gerçekleştirilen enerji projelerine soğutma kuleleri Macar EGI firması tarafından sağlanmıştır. EGI ve Transelektro firmalarının Türkiye temsilcilikleri Türkiye'deki enerji projelerinde işbirliği imkanlarını araştırmaktadırlar.
- UNİTEK Mühendislik Ltd. Şti. Macaristan Savunma Bakanlığı'na NATO projelerinde danışmanlık hizmeti vermektedir.

Yatırım ve Ticaret İlişkilerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar:

AB üyeliği ile Macaristan'daki mevzuat, AB mevzuatına uyumlaştırılmıştır. Halen yeni düzenlemeler yapılmaktadır. Ticari, ekonomik ve mali alanlarda uygulanmakta olan mevzuatın karmaşıklığı yatırımcılar için bir dezavantaj olabilmektedir.

Macar tüketicisinin bilinçli olması ve ortalama gelir seviyesinin batı standartlarının altında olması nedeniyle tüketiciler kaliteli ama ucuz ürünlere yönelmektedirler. Macaristan pazarında kalıcı olabilmek için firmalarımızın uzun vadeli bir pazar stratejisi izlemeleri ve AB ürün kalite, güvenlik ve standartlarına uymaları gerekmektedir.

Türk tekstil, konfeksiyon ve deri sektörlerinin Macaristan pazarına markalı ürünlerle girmeleri avantaj sağlamaktadır.

Macaristan pazarı küçük bir pazardır, ithalatçıların talepleri de pazar nispetinde küçük olmaktadır. Bu da maliyetlerin yüksek olmasına neden olmaktadır. Bundan dolayı ihracatçılarımız Macar pazarına ihracatı tercih etmemektedirler. Macar ithalatçıları da Türk ürünlerini Almanya, Avusturya gibi ülkelerden tedarik etmektedir. Türk ihracatçıları, Macaristan'daki toptan satış ve distribütörlük sistemleri yolu ile ve ülkede kendilerine depolama imkanları yaratarak, ülke taleplerini zamanında ve uygun maliyette karşılayabilirler. Macaristan, lojistik ve dağıtım alanında iyi bir altyapıya sahip olması bu olanağı kolaylaştıracaktır.

Macaristan'a yönelik ticarete nakliye önemli bir maliyet unsuru olmaktadır. Halihazırda karayolu ve özellikle demiryolu taşımacılığı ön planda olmakla beraber bölgedeki düzenin ve güvenliğin sağlanması ile deniz yolu taşımacılığı da önem kazanmaktadır. Macaristan'a ticaret yapacak firmalarımız, karayolu taşımacılığına alternatif olarak daha düşük maliyetli demiryolu taşımacılığının yanı sıra özellikle hacimli mallarda Adriyatik limanları kullanılmak suretiyle (deniz-demir-karayolu) kombine taşımacılıktan faydalanabilirler. Bölgedeki konjonktürel gelişmeler çerçevesinde Tuna nehri üzerinden taşımacılık başlamış olup, gelecekte düşük maliyetli bir taşımacılık seçeneği olarak daha çok tercih edilecektir.

İki Ülke Arasındaki Anlaşmalar

- Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması (Mayıs 1969- Her yıl iki ülke arasında düzenlenen Kara Ulaştırma Karma Komisyon Toplantıları ile karayolu taşımacılığı konuları güncellenmektedir.)
- Ticaret Anlaşması (Ocak 1975)
- Ekonomik, Teknik, Sınai ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması (Aralık1977)
- Gelir Üzerinden Alınan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (Aralık 1994)
- Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (Şubat 1995)
- Serbest Ticaret Alanı Anlaşması (Nisan 1998)

MACARİSTANDA YATIRIM YAPMAK İSTEYEN FİRMALAR İÇİN GENEL BİLGİLER

Macaristan'daki teşvik modelleri:

- ◆ Geri Ödemeli Teşvikler (faizsiz krediler vb.)
- ◆ Geri Ödemesiz Teşvikler (doğrudan teşvikler)
- ◆ Vergi Teşvikleri (vergi indirimleri ve vergi kredilendirmeleri)

Bu teşviklerin yanısıra Macar Hükümeti tarafından sağlanan devlet destekleri de bulunmaktadır. Bu destekler, yatay (AR-GE, işgücü, eğitim, çevre koruma), sektörel ve bölgesel olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Ülke kaynaklarından yapılan destek ödemelerinin koordinasyon ve yönetimi Ulusal Kalkınma Plan'ı çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Firmaların yararlanacakları destek oranı, yatırımın yoğunluğuna göre değişmektedir. "Yatırım Yoğunluk Oranları" ise Macaristan'daki bölgelerin gelişmişlik düzeylerine göre belirlenmektedir.

Vergi Destekleri de AB standartlarına göre revize edilmiştir. Belli başlı vergi destekleri ise şunlardır:

- ◆ Kalkınma Vergisi İndirimi
- ◆ Çevre Koruma ve İnternet Yatırımları İçin Vergi İndirimleri
- ◆ Geçici Vergi İndirimi
- ◆ Belediyeler Tarafından Sağlanan Vergi Teşvikleri

Macaristan'ın AB üyeliği ile beraber Avrupa Yapısal Fonu ve Uyum Fonu çerçevesindeki fonlardan yararlanabilmektedir.

Yatırım destekleri hakkında bilgi ve koordinasyondan "Ulusal Kalkınma Ofisi" sorumludur.

Macar vergi sistemi Avusturya ve Alman sistemine benzemektedir. Katma Değer Vergisi standart oranı %25'dir. İndirimli oranlar ise 2004 itibariyle %5 ve %15'dir. İndirim oranları, temel gıda, kitap, gazete, bazı enerji maddeleri ile ilaçlarda ve otel, eğlence hizmetleri gibi hizmetlerde geçerlidir. Bazı sağlık hizmetlerinde, eğitimde ve bazı hizmetlerde ise KDV uygulanmamaktadır.

Önemli bir diğer husus da Macar ithalatçıların 3. ülkelerden yaptıkları ithalatta, KDV oranını ithal ettikleri ürünlerin yurt içindeki satışı gerçekleştiğinde, satış sonrası ödemeleri koşuludur.

Sosyal Güvenlik Ödemeleri konusunda ise 2004 yılı itibariyle *işveren* tarafından yapılması gereken ödemeler:

- Sağlık sigortası katkısı % 11
- Emeklilik sigorta katkısı % 18
- Sağlık katkısı yaklaşık 13 Euro
- İşsizlik fonuna katkı % 3

Çalışan tarafından yapılması gereken ödemeler:

- Sağlık sigortası katkısı % 4
- Emeklilik katkısı % 8.5
- Sağlık katkısı yaklaşık 13 Euro
- İşsizlik fonuna katkı % 1

Macaristan'da asgari ücret brüt yaklaşık olarak 200 Euro civarındadır.

Bankacılık işlemleri için ise Macaristan Volksbank 'da Türkiye Halk Bankası'nın hissesi bulunmaktadır. Bu nedenle, banka bünyesinde bir Türk Masası oluşturulmuş ve burada bir Türk görevli çalışmaktadır. Macaristan'da özel sektör genellikle sermaye birikimi az, küçük ölçekli firmalardan oluştuğundan ithalatçılar ek maliyet getirmesi nedeniyle genelde akreditifle çalışmayı tercih etmemektedirler.

DEİK / TÜRK – MACAR İŞ KONSEYİ

Kuruluş : Aralık 1991
Türk Kanadı Başkanı : Tuğrul Erkin, Bosphorus Gaz
Macar Kanadı Başkanı : Pal Kertesz , Transelektro
Muhatap Kuruluş : Macaristan Ticaret ve Sanayi Odası

Türk-Macar İş Konseyi, DEİK bünyesinde, Aralık 1991'de Türkiye ile Macaristan arasında ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi, iki ülke iş dünyası arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi ve ikili ilişkilerin yeni alanlara taşınması amacıyla kurulmuştur. Konsey, iş çevreleri arasında diyalog ve temasları geliştirmeyi hedeflemekte ve bilgi değişimini sağlamaktadır.

İlk Toplantı, Ocak 1992'de gerçekleşmiş olup bunu takiben konsey etkinlikleri çerçevesinde çeşitli sektörel heyet ziyaretleri ve toplantılar düzenlenmiştir, fuar ve sergi katılımlarına destek sağlanmıştır. Türk-Macar İş Konseyi etkinliklerinde devamlılığın sağlanamamasının en önemli nedeni muhatap kuruluş ile ilişkilerde yaşanan sıkıntıdır. Macaristan'da gerçekleştirilen ekonomik ve yapısal reformlar bağlamında Macaristan Ticaret ve Sanayi Odası'na firmaların üyeliği zorunlu halden çıkarılmıştır. Bunun sonucunda Ticaret ve Sanayi Odası'nın özel

sektöre erişimi ve mali gücü önemli ölçüde azalmıştır. Bu çerçevede, DEİK'in muhatabı olarak İş Konseyi yükümlülüklerini üstlenebilecek bir özel sektör kurumu arayışı devam etmektedir.

İş Konseyi etkinliklerinde çeşitli vesilelerle Macaristan Yatırım ve Ticareti Geliştirme Ajansı-İTDH ile işbirliği yapılmaktadır. Ancak, İTDH öncelikle Macaristan'ın yurtdışı pazarlara ihracatını artırmaya ve Macaristan'daki yabancı sermaye yatırımlarını teşvik etmeye yönelik hizmet veren bir kuruluştur. Bu nedenle de, DEİK ile işbirliği kısıtlı kalmaktadır.

Haziran 2004'de İstanbul, Macaristan Yatırım Seminerine katılmış ve ardından Kasım 2004'de İstanbul, Türk-Macar İşadamları Toplantısı düzenlenmiştir.

Türk-Macar İş Konseyi Etkinlikleri

13 Aralık 1991	İstanbul, Kuruluş Toplantısı
15 Ocak 1992	İstanbul, Dışişleri Bakanı G.Jeszenksy ile yemekli toplantı
6 Temmuz 1992	Budapeşte, 1. Ortak Toplantı
26 Nisan 1993	İstanbul, Orta Asya'dan dönen Macar heyeti ile toplantı
11 Eylül 1993	İstanbul, Sanayi ve Ticaret Bakanı J. Latorcai ile yemekli toplantı
25 Kasım 1993	İstanbul, 2. Ortak Toplantı
5-7 Eylül 1994	Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in İşadamları Heyeti ile Macaristan'ı ziyareti ve Türk-Macar İşadamları Toplantısı
8 Kasım 1995	İstanbul, Macaristan Ankara Büyükelçisi ile Çalışma Yemeği
14 Şubat 1996	Ankara, Macaristan Ankara Büyükelçisi ile Çalışma Yemeği
2-3 Nisan 1996	Budapeşte, 3. Ortak Toplantı
4 Eylül 1997	Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Macaristan'ı ziyaretine katılım ve Türk-Macar İş Konseyi 4. Ortak Toplantısı
25-27 Mart 1998	Dış Ticaret Müsteşarı Yavuz Ege başkanlığında Macaristan'ı ziyaret eden Ticaret Heyetine katılım
31 Mart 1998	İstanbul, Macaristan Dışişleri Müsteşar Yardımcısı ile dar kapsamlı Çalışma Yemeği
14 Eylül 1998	İstanbul, T.C. Budapeşte Büyükelçisi Ender Arat ile Toplantı
31 Ekim 1998	İstanbul, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 75.yılı kapsamında Türkiye'yi ziyaret eden Macaristan Cumhurbaşkanı onuruna düzenlenen Çalışma Kahvaltısı
3-8 Kasım 1998	Budapeşte, "Türk Tekstil, Moda ve Deri" fuarına katılım.
2 Haziran 1999	İstanbul, Macar Tarım Heyeti ile Toplantı
4 Haziran 1999	Budapeşte, Türk-Macar İş Konseyi İnşaat, Turizm ve Savunma Sanayi İşbirliği toplantısı
5 Ekim 1999	İstanbul, Macaristan Yatırım Semineri
26 Mayıs 2000	İstanbul, Macaristan Başbakanı V. Orban ile beraberindeki İşadamları Heyeti ile Toplantı

6 Nisan 2001	İstanbul, Macaristan-Türkiye Parlamentolararası Dostluk Grubu ile Çalışma Yemeği
5-8 Mayıs 2002	Budapeşte-Szeged, Macaristan'a İşadamları Heyeti Ziyareti
18 Ekim 2002	Macaristan Cumhurbaşkanı F. Madl ve beraberindeki İşadamları Heyeti'nin Türkiye ziyareti vesilesiyle İş Konseyi Toplantısı
21 Ekim 2003	İstanbul, Türk-Macar İşadamları Toplantısı
22 Haziran 2004	İstanbul, Macaristan Yatırım Seminerine Katılım
30 Kasım 2004	İstanbul, Türk-Macar İşadamları Toplantısı

FAYDALI ADRESLER

Macaristan Yatırım ve Ticareti Geliştirme Ajansı	www.itd.hu
Gümrük Vergilerine İlişkin Bilgi	www.vaminfo.hu
Macaristan Sanayi ve Ticaret Odası	www.mkik.hu
Macaristan'daki Fuar ve Sergilere İlişkin Bilgi	www.mkvsz.hu
Macaristan Vergi Sistemi	www.afeh.hu/english/contents.htm
Macaristan Ekonomi ve Ulaştırma Bakanlığı	www.gkm.gov.tr
Macaristan Maliye Bakanlığı	www.pm.gov.hu
Ulusal Kalkınma Ofisi	www.nfh.hu
(Ulusal Alanlar ve Bölgesel Gelişim Otoritesi)	
Macaristan Çalışma Bakanlığı	www.fmm.gov.hu
Tarım ve Köyşleri Bakanlığı	www.fvm.hu
Macaristan Ulusal Bankası	www.mnb.hu

Macaristan Yatırım ve Ticaret Geliştirme Ajansı
Adres: 1061 Budapest, Andrásy út 12., Hungary
Tel.: (36- 1) 472- 8115
Faks: (36- 1) 473- 8225
E-Posta: repasy@ itd. hu
Yetkili Kişi: Bálint Repásy yönetici

Macaristan Yatırım Geliştirme ve Ticaret Ajansı-İstanbul Ofisi
Adres: Macaristan Başkonsolosluğu
Ticaret Bölümü
Levent, Korukent Sitesi, C Blok, Daire 5
İstanbul 80600
Tel.: 0212- 275 34 45
Faks: 0212- 275 22 69
E- Posta: itdistanbul@ mail.koc.net
Yetkili: Mr. András Hajdu

Macaristan'ın Ankara Büyükelçiliği
Adres: Sancak Mah.1.Cad.No:30
Yıldız, Ankara
Tel: 0312-442 22 73
Faks: 0312-441 50 49

Macaristan'ın İstanbul Başkonsolosluğu

Adres: Poyracık Sokak No:35
Teşvikiye-İstanbul
Tel: 0212-225 55 01 /225 55 19/240 76 79
Faka: 0212-296 82 48
E-posta: huconsist@ttnet.net.tr

İstanbul Ticaret Mümessilliği

Adres:1.Levent,Korukent Sit.
C.Blok Daire 5
İstanbul 80600
Tel: 0212- 275 34 45 /47
Faks: 0212- 275 22 69
E-posta: itdistanbul@mail.koc.net

T.C. Budapeşte Büyükelçiliği

Adres: Andrassy UT. 123 1062
Budapeşte/ Macaristan
Tel: 00 36-1 344 50 25 (5 hat)
Faks: 00 36-1 344 51 43 (Dahili 119)
E-posta : budapest@turkishembassy.hu

T.C. Budapeşte Büyükelçiliği
Ticaret Müşavirliği

Adres: Andrassy UT. 123 1062
Budapeşte/ Macaristan
Tel: 00 36-1 344 49 98-344 58 96
Faks: 00 36-1 344 49 98
E-posta : dtbudMATAVNET.HU

T.C. Zigetvar Fahri Konsolosluğu

Adres: 7900, SZİGETVAR FÖ.U.15/HUNGARY
Tel: 00 36-6 735 10 183
Cep: 00 36-30 959 38 46
Faks: 00 36-6 735 10 182

Kaynaklar:

- ◆ Economic Intelligence Unit Country Report Şubat 2005
- ◆ Economic Intelligence Unit Country Profile 2004
- ◆ T.C. Budapeşte Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, "Macaristan'da Faaliyette Bulunmak İsteyen Firmalarımız İçin Bilgi Notu", Eylül 2004
- ◆ Andras Hajdu, "Hungary: The New EU Member for a Successful Cooperation", Macaristan Başkonsolosluğu Ticaret Bölümü (ITD)
- ◆ Macaristan Dışişleri Bakanlığı
- ◆ T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı
- ◆ T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü
- ◆ OECD Economic Surveys: Hungary, 2002

TOBB Plaza Talatpaşa cad. No:3 Kat:5 34394 Gültepe Levent İstanbul
Telefon: 0 212 339 50 00 (pbx) Faks: 0 212 270 30 92
0 212 270 41 90 (pbx)
E-mail: info@deik.org.tr Web: www.deik.org.tr